

5. Bator R. J., Cialdini R. B. The application of persuasion theory to the development of effective proenvironmental public service announcements. *Journal of social issues*. 2000. Vol. 56. No 3. P. 527 – 541.
6. Cialdini R. B. Crafting normative messages to protect the environment. *Current Directions in Psychological Science*, 2003. 12(4), 105–109. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.01242>
7. Guckeritz S., Schult P. W., Rensyn T., Cialdini R. B. Descriptive normative beliefs and conservation behavior: The moderating roles of personal involvement and injunctive normative beliefs. *European Journal of Social Psychology*. 2010. Vol. 40. No 3. P.514 - 523
8. Gueguen N., Meineri S., Martin A., Grandjean I. The Combined Effect of the Foot-in-the-Door Technique and the “But You Are Free” Technique: An Evaluation on the Selective Sorting of Household Wastes. *Ecopsychology*. 2010. Vol. 2. No 4. P. 231 - 237.
9. Kryazh I. (2019). The Positive Effect of Nature Connectedness on Psychological Wellbeing: The Significance of Trust as a Mediator. *Psychology Journal of Higher School of Economics*, vol. 16, no 1, pp. 27-49. DOI: 10.17323/1813-8918-2019-1-27-49
10. McKenzie-Mohr D. Fostering sustainable behavior through community-based social marketing. *American Psychologist*. 2000. Vol. 55. No 5. P.531 - 537.
11. McKenzie-Mohr D. Promoting sustainable behavior: an introduction to community-based social marketing. *Journal of social issues*. 2000. Vol. 56. No 3. P.543 - 554.
12. Oskamp S. Psychological contributions to achieving an ecologically sustainable future for humanity. *Journal of social issues*. 2000. Vol. 3. No 56. P. 373 - 389.

Кряж І. В.,

доктор психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (м. Харків, Україна)

Левенець Н. В.,

аспірант кафедри практичної психології
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (м. Харків, Україна)

ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ВИЗНАЧЕНІСТЬ ЯК ЧИННИК СУБ’ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність теми. Формування внутрішнього світу особистості є складним питанням, яке вивчається протягом всієї історії психології. В нашому дослідженні ми вивчали вплив екзистенційних психологічних чинників на відчуття суб’єктивного благополуччя, яке є відображенням гармонійно розвинутого внутрішнього світу людини.

Згідно World Happiness Report від 20 березня 2020 року Україна посідає 123 місце за «рівнем щастя» зі 156 країн [3], тобто перед вітчизняними вченими стоїть актуальне питання про те, що може зробити наших співвітчизників більш щасливими.

В сучасній психології існує декілька підходів до розуміння сутності благополуччя: два базові (гедоністичний та евдемонічний, що виникли в руслі однойменних філософських вчень), а також інтегрований, аксеологічний та суб’єктно-вчинковий підходи. Для цілей нашого дослідження у якості теоретико-методологічної бази було обрано евдемонічний підхід (А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс, К. Ріфф, В. Франкл, А. Ленгле), який виходить із розуміння людини, в першу чергу, як особистості, орієнтованої на пошук внутрішнього смислу існування, реалізацію потреб, закладених у людській природі, які ведуть до особистісного зростання та відчуття власної гідності, а не як механізму, спрямованого на задоволення власних потреб, продиктованих умовами існування та індивідуально-типологічними особливостями. Вимірами щастя вважаються наявність у людини цілей в житті, здатність бути самостійною, компетентною, аутентичною, рух до самоактуалізації тощо.

Екзистенційний аналіз як один з напрямів евдемонічного підходу базується на головній ідеї щодо самобутнього існування людини об’єктивному існуванню світу речей. Сучасне

розуміння екзистенції належить А. Ленгле. Він пов'язує категорію «екзистенції» з категорією «емоційності» і зазначає, що ці поняття тісно пов'язані між собою й пише, що екзистенцію можна розуміти як «емоційно закріплену здійсненність нашого буття-в-світі» [1]. Оцінка якості життя у суб'єктивному світовідчутті індивіда позначається іншим терміном – ««екзистенційна визначеність». Згідно теорії А. Ленгле екзистенційну визначеність можна описати як життя з «внутрішньою згодою» з чотирма аспектами: буттям, життям, собою та майбутнім, які складають сутність чотирьох екзистенційних мотивацій (далі – ЕМ). Перший вимір ЕМ показує, як людина співвідноситься з власним буттям в цьому світі, з тим, що він тут є. Другий вимір екзистенції – це вимір почуттів, емоцій і потягів, стосунків і цінностей, пов'язаних з фактом буття живим. Третій вимір людської екзистенції пов'язаний з тим фактом, чи є людина самою собою, чи відповідає вона своїй сутності. Четвертий вимір полягає у тому, чи має людина вплив в рамках свого життя таким чином, щоб, завдяки їй, в майбутньому могло з'явитися щось цінне. Якщо кожна мотивація знаходить відображення в житті, то екзистенція людини стає визначеною. З точки зору А. Ленгле досягнення екзистенційної визначеності в кінцевому підсумку може привести до почуття благополуччя та задоволеності життям.

Метою цієї статті є аналіз екзистенційної визначеності як чинника суб'єктивного благополуччя у студентської молоді.

Дослідницька вибірка складається зі студентів 1-3 курсів різних факультетів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна віком від 17 до 23 років в загальній кількості 54 особи, з них: 47 жінок і 7 чоловіків.

У роботі було використано тест екзистенційних мотивацій (ТЕМ) А. Ленгле та П. Едхарда в адаптації В.Б. Шумського та Є. М. Осіна, шкала суб'єктивного благополуччя Perrudel-Badoux, Mendelsohn, шкала задоволеності життям Е. Diener, R. A. Emmons, R. J. Larsen і S. Griffin, адаптована Д. О. Леонтьєвим та Є. М. Осіним.

Результати дослідження. В процесі дослідження було побудовано та перевірено дві регресійні моделі впливу екзистенційних мотивацій на емоційний компонент суб'єктивного благополуччя та модель впливу екзистенційних мотивацій на когнітивний компонент суб'єктивного благополуччя. Було перевірено шкали екзистенційних мотивацій на інтеркореляції та встановлено, що перші три мотивації не можуть бути використані як незалежні змінні. Тому, щоб уникнути мультиколінійності, в якості предикторів було використано тільки перша та четверта фундаментальні мотивації, а саме – фундаментальна довіра до світу та здатність зрозуміло відповісти на питання «Що я повинен робити у своєму житті, щоб це відчувалося як цінне?».

Також, окремо було перевірено вплив інтегрального показника екзистенційної мотивації на обидва компоненти суб'єктивного благополуччя, який виявився значущим предиктором почуття щастя у студентської молоді.

Висновки. На підставі проведеного дослідження ми дійшли наступних висновків:

1. Екзистенційна наповненість загалом, здатність людини пережити глибоку внутрішню згоду у відношенні до буття є передумовами, що забезпечують високий рівень суб'єктивного благополуччя і задоволеності життям.

2. Значний вплив на формування суб'єктивного благополуччя та задоволеності життям у студентської молоді мають перша та четверта екзистенційні мотивації, що відображають фундаментальну довіру до світу та сформований образ осмисленого майбутнього, в якому людина може впливати на щось дійсно цінне для неї.

3. Сумарний показник екзистенційної наповненості, взятий окремо, пояснює більший відсоток вибірки, ніж все чотири мотивації. Можна сказати, що тут діє якийсь кумулятивний, синергічний ефект, який потребує подальшого вивчення.

Перспектива подальших досліджень полягає у розширенні вікового діапазону дослідницької вибірки й включення додаткових змінних задля відшукування більш складних зв'язків між суб'єктивним благополуччям та екзистенційними мотиваціями.

Список використаних джерел

1. Лэнгле А. Экзистенциально-аналитическое понимание эмоциональности: теория и практика // Национальный психологический журнал, – 2015. — №1(17) — С. 26 - 38.
2. Овдієнко І. М. Соціально-психологічні чинники суб'єктивного благополуччя особистості // Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання. Психологія ХХІ століття: здобутки та перспективи. – 2019. – Т. 24. – С. 73 - 80
3. World Happiness Report-2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://worldhappiness.report/ed/2020/#read> Дата публікації: 20 березня 2020 року.

Лавріненко М. В.,

здобувачка вищої освіти 3 курсу, група СР-181

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

Мекшун А. Д.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ДО ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ БЕЗПРИТУЛЬНИХ ДІТЕЙ

Проблема захисту безпритульних дітей є актуальною на міжнародному і національному рівнях. Прийняття Закону України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» від 02.06.2005 р. стало визначним етапом у становленні законодавства в сфері соціального захисту цієї категорії населення [1]. Цим законом передбачаються загальні засади соціального захисту безпритульних дітей, забезпечується правове регулювання відносин у суспільстві, які спрямовані на реалізацію безпритульними дітьми прав і свобод, передбачених Конституцією та законодавством України, створюються умови для діяльності громадських об'єднань та благодійних організацій, що працюють у сфері соціального захисту населення. Чинне законодавство України у сфері соціального захисту безпритульних дітей потребує вдосконалення.

Мета статті, дослідження проблем правового забезпечення соціального захисту безпритульних дітей.

Окремі теоретичні аспекти соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей досліджуються у роботах таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як: О. І. Анатольєва, Н. Б. Болотіна, М. О. Буянова, Р. І. Іванова, М. Л. Захаров, С. М. Злупко, Л. О. Кожура, О. О. Колосова, О. Є. Мачульська, К. Ю. Мельника, О. В. Москаленко, О. М. Потопахіна, С. М. Прилипко, Й. І. Радецький, С. М. Синчук, І. М. Сирота, Б. І. Шашків, А. Ю. Стопчак, Е. Г. Тучкова, Г. І. Чанишева, В. Ш. Шайхатдінов, Є. А. Школярєнко [1].

Безпритульні діти - діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувалися, і не мають певного місця проживання [2]. Бездоглядні та безпритульні діти в Україні переважно особи віком до 16 років.

В Україні не ведеться державна статистика про кількість безпритульних дітей. Однак деякі уявлення про чисельність дітей цієї категорії можемо отримати зі статистики щодо кількості вилучених із вулиці дітей, зокрема й тих, які жебракують і є безпритульними, та кількості дітей, які перебували у притулках для дітей. Однією з форм вилучення дітей з вулиці є проведення профілактичних рейдів “Діти вулиці”, “Вокзал”, відвідування сімей [3]. Станом на 01.01.2019 на вище зазначеному обліку в Чернігівській області нараховувалось 1169 дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах та виховуються у 550 сім'ях, з яких, з причин:

- 1109 – проживання в сім'ї, у якій батьки або особи, які їх замінюють, ухиляються від виконання своїх обов'язків з виховання дитини;

- 35 –скоєння фізичного, психологічного, сексуального, економічного насильства над дитиною, жорстоке поводження з нею або загроза його вчинення;